

UN COL·LOQUI DE DOS PASTORS EN LLENGUA GASCONA

La peça que presentem pertany al fons de la Biblioteca Pública "Lambert Mata", de Ripoll. Com moltes de les obres que va aplegar l'insigne col·leccionista epònim, aquesta té una procedència desconeguda. Avui dia és dipositada a la caixa forta, dins un cartipàs de manuscrits fragmentaris, sense referència ni signatura. Una nota a la plana 4 (f2v) ens informa que "Aquest llibre es del cano(n)ge / Francesc Fadre de Manresa", però no hem pogut escatir si es tracta de l'autor o només del propietari material. Amb això i tenint en compte que no es troba a la secció habitual de manuscrits em permeto de dedicar-li una descripció detallada.

Es tracta d'un llibret en quart (215×155 mm), manuscrit, amb un total de 17 fulls de paper relligats amb un pergami autat (s. XVI ?). Consta de dos plecs: 7a+10b, que originàriament devien ser el primer i l'últim. S'han perdut els quaderns intermedis, com veurem més avall. Paginació moderna, amb llapis, que segueixo per facilitar les referències. No presenta problemes de datació, perquè l'observació explícita de 1650 (vegeu més avall) és perfectament creïble, ateses les característiques.

La mà és la mateixa del començament a la fi, i hi utilitza tinta vermella per als títols i els acotaments. La còpia, en general, és molt acurada: la cal·ligrafia és classicitzant, la disposició és generosa i les correccions solen ser dissimulades (banderilles, ço és, papers retallats i enganxats sobre l'error), tant en el text literari com en les partitures. El copista utilitza molt poques abreviatures: signes de nasals, reducció q;, etc. Tant el copista com l'autor (suposant que no siguin la mateixa persona) eren catalans, malgrat no escriure en català sinó en el títol del Col·loqui: El delaten les grafies ny (ninyo, cabanya), alternances s/c (cenado-senado, cereno-sereno), elements lèxics (un sego (f3r); Gasparet, son mosso (f3r); majoral (f3r); aya dança y serdanilla (f8v); callad vos, en renaquajo! (f10)).

El contingut, a grans trets, és el següent:

f1v: Villancico: La noche de navidad
una música conciertan
al príncipe que ha nacido
los músicos de la Reyna.

amb partitures.

f3r: **El nacimiento del ninyo Jesús** 1650. Llista de Dramatis Personae (28!)

f3v: Villancico: Belen sembrado de glorias
y para Herodes dolor.
Pues entre paxas un ninyo
su ciudad le'alboroto.

amb les partitures.

f5r: Comença el text "teatral": la Verge Maria conta l'anunciació i la futura vinguda del Messies. Les escenes se succeeixen ordenadament fins al f7v, quan el Mesonero fa advertències de comportament a la seva criada Sabina. El quadre queda tallat.

f8r: Anunciació als pastors. Acaba amb l'adoració del Messies. En l'escena festiva es canta un **villancico** amb set glosses (que noo va acompanyat de partitura):

Este ninyo se lleva la flor
que los otros no
este si que se lleva la flor.

que s'identifica amb el que apareix, amb glossa diferent, en l'obra de Lope de Vega **El piadoso aragonés** (1623).

f14v: Finalment, tancant, el recull, el **Col-loqui de dos pastors en llengua / Gascona ...**, que editem a baix.

Tot plegat, doncs, un conjunt malauradament fragmentari ben típic del moment. Un text dramàtic "central" de base sagrada, farcit d'elements retòrics i enfarfegaments clàssics mal digerits, acompanyat de peces breus "menors" ... Vegeu si no ens trobem amb un contrapunt religiós del complex espectacle teatral profà de l'època (Religió no només pel tema. Els 'frays [FRATRES, germans] he companyos' del v.65 del Col-loqui poden insinuar-nos un auditori clerical, oi?). No hi falta ni el plurilingüisme artificioós absolutament conscient: com hem d'interpretar sinó el títol metalingüístic del col-loqui?

LA NOSTRA EDICIÓ

Abans de tot cal advertir que el criteri que ha guiat la present edició s'ha fonamentat en la fidelitat al text. No n'hem retocat ni regularitzat les grafies. I això per diverses raons. La primera, perquè ens sembla important presentar testimonis de grafies antigues, sempre agràides per qui es dedica a investigar estudis lingüístics anteriors: I això ens sembla vàlid fins en un cas com el present, en el qual no podem assegurar la fidelitat i precisió del copista.

La segona, perquè essent el text escrit en gascó no hem vist clar per quin dels sistemes ortogràfics proposats avui dia a Gascunya i al Llenguadoc havíem d'optar.

Així doncs, les úniques modificacions al text que ens hem permès han estat de signes de puntuació que no apareixien al manuscrit però que ens han semblat necessaris per a una correcta lectura. (Cometes vv. 15-16 i 24-25, interrogacions entre claudàtors). Ens hem limitat a desenvolupar, entre parèntesis, les abreviatures indicades. No hem suprimit els apòstrofs originals (que indiquen sinalefes) ni hem justificat cap separació entre paraules que no fos en el manuscrit. Així els clítics han quedat molt sovint "soldats" al mot petit que acompanyen. (p.ex: 'maspantat' -v.4- per indicar 'me ha (e)spantat'). Estem segurs que aquests petits detalls, un cop advertits, no en dificultaran la lectura.

Un colloqui de dos Pastors en llengua
 Gascona, per la vigilia de Nadal que
 la hu le diu Bartolajé y laltre le diu
 Maubilatje.

B Bartolajé Maubilatje has audir in
 he audir un bel erit qz malfantat le maynatje.

Primera Cobla Solo Bartol.

A quens ala mija nit veri ma clava ag
 ni penseri era furtit le folgeri de l'esperit
 In Angerics afultais de nos ab bel corage

Mau. Bartolajé. etc

Cantus R.^m a Quatro.

B Bartolajé Maubilatje has audir in
 he audir un bel erit qz malfantat le maynatje

B Bartolajé Maubilatje has audir in
 he audir un bel erit qz malfantat le maynatje

B Bartolajé Maubilatje has audir in
 he audir un bel erit qz malfantat le maynatje

B Bartolajé Maubilatje has audir in
 he audir un bel erit qz malfantat le maynatje

[p. 28] Un col·loqui de dos pastors en llengua / Gascona, per la vigilia de Nadal que /
la hu se diu Bartolatje y laltre se diu / Mauvisatje.

Bartolatje, Mauvisatje 1
has audit [?]
ju he audit vn bel crit
q(ue) maspantat le maynatje.

Primera Cobla Solo Bartol.

Aquens ala mieja nit 5
veri vna claredaig:
ju penseri'era surtit
le sol per tut le serraig.
vn Angeu ses afustaig
deues nos ab bel coratje 10

Bartolatje. etc.

[p. 29] Cantus R(esponsi)on a Quatro.

Altus, Tenor & Bassus.

Bartolatje, Mauvisatje.
has audit [?]
ju ay audit vn bel crit
q(ue) maspantat le maynatje.

[p. 30]

2.

Bar. Ju teneua bela por
cant senteri le brugit
tut solet a mieja nit
me temblaua tut le cor.
"ju so (m) Angeu deu Señor
-dixec- nut faray damnatje." 15
Mau. Bartolatje. etc.

3.

Mau. Pus que lo'Angeu ta parlaig
dinos tut so que ta dig
Barto. dixec, que auia parig
vna verges sens pecaig 20
he, dela, Diu era naig,
vestit noste mortau tratje.
Mau. Bartolatje. etc.

	4.		
	Barto.	"Gloria naut en la ausuras he pats", cantec ab refil he mes de milanta mil le fazian grans mesuras. o, que belas criaturas vesti das d'un bel fioratje.	25
	Mau.	Bartolatje. etc.	
[p. 31]		5.	
	Barto.	Puix empres quel trobariam le ver Diu petit garco en vna paubra mayso que'asl hostau ya no cabian sa may he vn biellet seruian he prestauan vassallatje.	30
	Mau.	Bartolatje. etc.	
		6.	
	Mau.	Aquera mayso que dit sabes se la trobarem?	35
	Bar.	si, que dit bais a Belem prep de vn portau petit queu te de fret tut perit sa may ab paubre ropatje.	40
	Mau.	Bartolatje. etc.	
		7.	
	Mau.	Anen anen corsa heta, adora le Diuinau verb de Diu, en le portau	
	Bar.	tutis no laixem la pleta que si la laixam soleta le lop nos hara vitratje.	45
	Mau.	Bartolatje. etc.	
[p. 32]		8.	
	Mau.	No hara que lo Angeu le regardara deu lop que le arronssara l'escop au traues de son xipeu he le lop huira leu per tambla cauque potatje.	50
	Mau.	Bartolatje. etc.	

9.

- Mau. Bartol si'es bertat aco
que ta dit le Sant Angeu
ju pengui le miu rabeu 55
he tu pren le tiu timbo
he hassam vn gentiu so
alegren tut le vilatje.
Mau. Bartolatje. ettc.

10

- Mau. Que le daren au garço
cant le auren adorat [?] 60
Bar. ju le daray le timbo
Mau. ju vn joli columbat
Bar. ju de mantega'vn cubat
he un braui frescau frumatje.
Bartolatje. ettc.

Despedicio

[p. 33]

11

- Bar. Les mius frays he companyos 65
Diu vos balle le bon jorn
bun Nadau ajan tut hom
totis regosijen nos
tau jorn ajan tuts donos
julu he may bun passatje. 70
Mau. Bartolatje

Finis